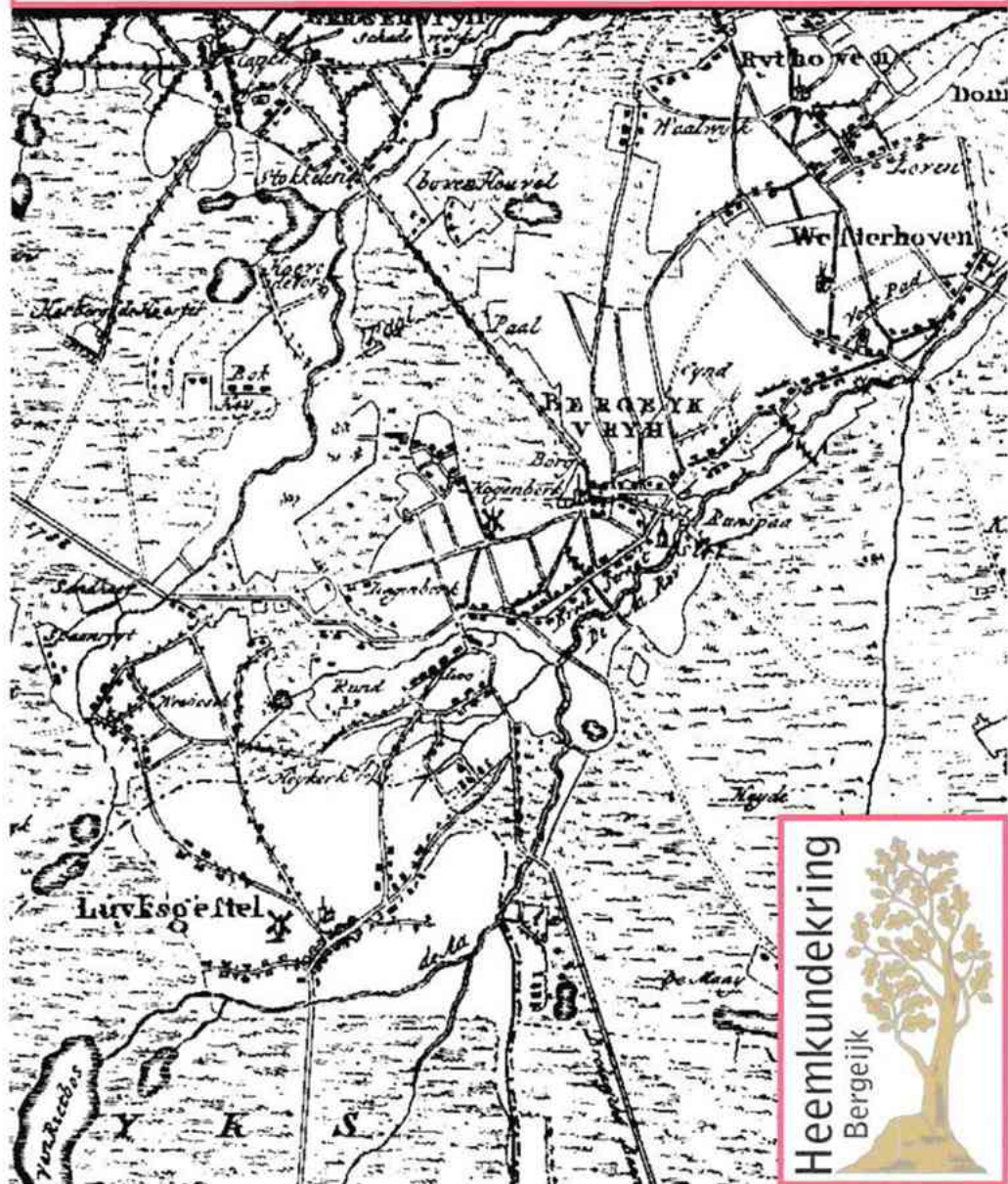

DE KEERSOPPER

Jaargang 11

Nr. 41

Maart 2016

Heemkundering

Bergeijk

DE KEERSOPPER

NR 41 maart 2016

CHAMPAGNE ALS WIJWATER

Geloof het of niet: in de mooie maand maart van 1927 leverde Bergeijk landelijk nieuws. Veel kranten maakten zich vrolijk over een besluit van de Bergeijkse raad om het nieuwe gemeentehuis in te wijden niet met wijwater maar met ... Champagne. Toe maar! Waarin een klein dorp groot kon zijn. Ad Tilborghs dook in vergeelde notulen en haalde wonderlijke zaken boven water.

Dat Het Kasteel van Bergeijk niet meer onder ons is, is geen nieuws. Maar het is ook geen reden om er niet met enige regelmaat bij stil te staan. Geen betere gids in dit verband dan Wim van Dooremolen. Dit keer reikt zijn blik tot het jaar 1352.

Voorts ontvangen onze lezers "Groeten uit Bergeijk" van Jaap Bussing. Hij verdiepte zich in het verschijnsel Ansichtkaart, dat rond het midden van de vorige eeuw floreerde. In zijn beschouwing maken we kennis met niemand minder dan Jantje Panken, "de plaatselijke uitgever die met zijn kleine postuur, pet en hondje" op veel kaarten in beeld kwam.

Last but not least is er een bijdrage van Hans Verdonk over wandelingen langs de Keersop. Hans kent het landschap als geen ander en praat ons bij over gerealiseerde en nog te realiseren projecten. Niet onvermeld mag blijven dat hij zojuist een boek over zijn favoriete onderwerp heeft voltooid. Het heet 'Het vergeten landschap', handelt over de beekdalen van de Kempen en is te zien en te lezen op de website www.geschiedenisbergeijk.nl Wie dit boek leest zal het landschap in onze streek voortaan met andere ogen bekijken. Hans heeft zijn ogen niet in de zak als het om de kritische kanten van zijn onderwerp gaat. Zijn kritiek geldt vooral de manier waarop 'deskundigen' in het verleden met het landschap zijn omgesprongen. Zij sloegen de plank vaak mis, omdat zij zich onvoldoende verdiepten in de geschiedenis en typische aard van het Kempische landschap. Nu een paar gevoelige delen daarvan weer op de schop gaan, zal dat anders moeten. Het boek van Hans biedt daarvoor de nodige aanknopingspunten. Van harte aanbevelen.

Cas van Houtert

CHAMPAGNE IN HET NIEUWE GEMEENTEHUIS

Raadsvergadering Bergeijk 1927

Het 'Eindhovens Dagblad' doet op 24 maart 1927 verslag van de raadsvergadering van de gemeente Bergeijk. Aan de orde was onder meer de vraag of er champagne geschonken zou worden bij de inzegening van het nieuwe gemeentehuis. Andere kranten in het land vonden deze verslaglegging dermate interessant dat ze besloten er ook in hun kolommen aandacht aan te besteden. Met de bouw van het gemeentehuis was in 1923 begonnen. De oplevering zal eind 1924, begin 1925 zijn geweest. Dit weten we uit de notities die de Commissaris van de Koningin maakte bij zijn bezoek aan Bergeijk in juli 1924:

“Het nieuwe Raadhuis is ongeveer gereed; het ziet er uiterlijk heel goed uit. Het staat aan het einde van de kom op den weg naar Luyksgestel. De inschrijvers hadden er te samen te veel opgezet; daarom werd het in eigen beheer gebouwd; het zal +/- fl. 30.000 kosten.”

Agendapunten

Naast de beraadslaging over het inzegenen van het nieuwe Raadhuis kwamen uiteraard nog andere serieuze zaken in de Raadsvergadering aan de orde. Zo werd gesproken over de aanbesteding van een éénklassige school voor de Hervormden (lager onderwijs). Besloten werd ook om aannemer Vercammen te manen op te schieten met het afwerken van het brandspuit-huis op 't Loo. Een heikel punt was de terugbetaling van 28.000 gulden aan het Rijk voor de woningbouw. Ook waren er problemen met het onteigenen van grond voor de aanleg van een weg op de Weebosch. Het bleek dat hiervoor betaling achterwege was gebleven, gewoonweg omdat er niet genoeg geld in kas was. Vastgesteld werd verder dat er nog veel sloten gegraven moeten worden en dat veel weipalen aan vernieuwing toe waren. Er was een schrijven ingekomen van de heer Janvier met een bod van 300 gulden voor een standplaats van zijn Lunapark op de kermis.

“Weth. van Veldhoven: Ik vind dat 400 gulden ook niet te veel is.

Voorzitter: We hebben in het verleden in vergadering gesproken over het vrijlaten wat Marktveld betref, wat ik zeer op prijs stel, doch een wagen van zulk een Lunapark kunnen we wel elders plaatsen. We zullen besluiten 400 gulden te vragen, doch (mocht) het te veel zijn, adverteren we maar in De Kermisklant.

Kuyken Pzn: Ik voor me zou willen, dat er wat leven en muziek op 't Hof was.

Theeuws: Ik hou niet van die bullen.

Kuyken Pzn: Neen, Jan hier, heeft liever een borrel, die heeft in z'n leven ook al zoveel Lunaparken gezien.”

*Lunapark
van Janvier*

Dan gaat het nog over een schijven van de gemeente Luyksgestel, die verzoekt om een bijdrage in de forensenbelasting. En over de PNEM, die met een wijziging in de installatievoorschriften komt.

Hierna begint de discussie over de inwijding van het inmiddels al betrokken nieuwe gemeentehuis.

Het nieuwe gemeentehuis en de champagne.
Het „Eindh. Dagbl.” geeft het volgende verslag van de dezer dagen te Bergeijk gehouden raadsvergadering:

Leeuwarder Courant, 5-4-1927

De kans waargenomen.
Het tooneel stelt voor de raadszaal van de Noord-Brabantsche gemeente Bergeijk.
De leden van den raad zijn in vergadering bijeen.

Het Vaderland, 4-4-1927

UIT EEN RAADSZAAL.
Gezellig en gemoedelijk.
Raadszaal te Bergeijk. Vrijdagavond 9 uur. Het „Eindh. Dagbl.” geeft het volgende verslag van de raadsvergadering:

De Tijd, 31-3-1927

PLATTELANDSGENEUGTEN.

Het nieuwe gemeentehuis dat met champagne ingezegend zal worden.

Het „Eindh. Dagbl.” geeft het volgende verslag van de dezer dagen te Bergeijk gehouden raadsvergadering:

Tilburgsche Courant, 01-04-1927

Van een inzegening met champagne.

„We zijn geen socialisten”.

Het tooneel stelt voor de Raadszaal van de Noord-Brabantsche gemeente Bergeijk.

Vrijdagavond is het en negen uur.

Het Volk: dagblad voor de arbeiderspartij, 29-3-1927

Inzegenen Raadhuis

“Weth. Van Veldhoven: wanneer wordt nu toch eens ons nieuw gemeentehuis ingezegend en hoe? Moeten we niet daar niet een gezellige dag van maken voor onze dorpingen zoals het hoort, en niet zo krimperig.

Weth. Kuyken Azn: We hebben 't toch al lang in gebruik.

Theeuws: We zullen zo maar op dezelfde voet doorgaan, kost allemaal geld.

Kuyken Pzn: Van Veldhoven, wij zijn nogal royaal voor feestjes. Ik ben het met u eens, doch hoe zou u dat willen doen.

Weth. Van Veldhoven: Ik zou de Commissaris wel eens hier willen zien.

Theeuws: Dan kunnen we de Koningin ook nog wel verzoeken. Denkt toch niet dat de Commissaris zal komen.

Kuyken Pzn: Jawel Jan, dan kun je nog niet weten, maar dan zouden we toch ook champagne moeten hebben.

Weth. Van Veldhoven: Laat er ons eens 250 gulden voor uittrekken. Als we 80 flessen goede champagne hebben doen we al heel veel, en de muziek moeten we bij deze gelegenheid toch zeker vragen. We hebben hier onze zaal vol hangen met foto's van die grote lui, waarom zouden we ze niet uitnodigen.

Voorzitter: Toe, het gaat zo ook goed.

Weth. Van Veldhoven: Het moet toch ingezegend worden, we hebben over tijd de pastoor toch al gevraagd.

Theews: Mijnheer de Voorzitter, ik hoor zo iets van verkoop van bossen.

Weth. Van Veldhoven: Laat ons nu dit eerst afhandelen en spreek straks later over die bossen.

Voorzitter: Neen, Jan heeft gelijk, die denkt laat ons eerst verkopen, dan zit er een goede fles aan.

Kuyken Pzn: Voor het geld behoeven we het niet te laten, zoals ik zie wordt er weer genoeg geleend, we krijgen weer geld genoeg binnen.

Voorzitter: Als we dan de eerste mei eens namen.

(Enkele stemmen: Wij zijn geen socialisten.)

Weth. van Veldhoven: Langer mogen we zeker niet wachten, want in mei hebben we verkiezing. En het zou wel eens kunnen gebeuren dat we straks niet met dezelfde raad mee waren.

Voorzitter: En ik zou misschien dan ook al geen lid meer zijn van de Prov. Staten.

Wordt besloten 3 mei a.s. het gemeentehuis feestelijk in te zegenen."

Bij de rondvraag nog een kleine discussie over het inscharen van vee, waarna de voorzitter de leden hartelijk dankt en de vergadering sluit met de gebruikelijke groet.

De woordvoerders

Petrus J.G. Aarts (voorzitter, burgemeester), 64 jaar, volgde in 1894 zijn vader op als burgemeester van Bergeijk, koopman, gedeputeerde Provinciale Staten.

Franciscus van Veldhoven (wethouder), 47 jaar, sigarenfabrikant. De Commissaris van de Koningin noteerde bij het bezoek aan Bergeijk in juli

1924 over hem: *“Het frappeerde mij dat burgemeester Aarts omtrent veel dat ik vroeg, minder goed op de hoogte bleek dan wethouder van Veldhoven. Deze laatste, een sigarenfabrikant, scheen zich gaarne op den voorgrond te dringen.”*

Petrus Cornelis Kuijken Azn (wethouder), 59 jaar, landbouwer, koopman, trouwde 1900 Catharina Simkens, dochter van een wethouder te Leende.

Johannes Maria Theuws/Theus (raadslid), 65 jaar, zou het jaar daarop (1928) wethouder worden.

Johannes Cornelis Theuws (raadslid), 51 jaar, landbouwer.

Petrus Cornelis Kuijken Pzn (raadslid), 48 jaar, sigarenfabrikant.

Een van de oudste attracties in de Efteling is de stoomcarroussel in het Carrouselpaleis, in 1955 aangekocht uit de nalatenschap van Hendrik Janvier (1868-1932). Dergelijke carrousels hadden een eigen tent met een enorme voorgevel en waren eigenlijk de mobiele uitgaansgelegenheden van die tijd. Er was zelfs een dansvloer en een eetgelegenheid. In de jaren '30 trok de attractie tijdens topdagen maar liefst 600 man per uur. Daarvan konden er maar maximaal 120 in de molen. De rest zat dan meestal op het terras of aan het buffet.

Ad Tilborghs

OVER HET KASTEEL VAN BERGEIJK

Helofytenfilter

Het waterzuiveringsfilter in het wandelgebied Luchtkasteel aan de Lijnt.

Bergeijk heeft aan de Lijnt een wandelgebied dat ‘Luchtkasteel’ heet. Heel mooi. Helaas, het kasteel is niet meer. Waarom het gebied Luchtkasteel heet, dat vertellen de daar geplaatste informatieborden.

Ooit heette het ‘De Poortinc’. Hoe het vervolgens ‘Huys van BerchEyck’, Kasteel en Fort werd, om daarna weer Huize ‘De Poort ’ te gaan heten, dat vertelt dit verhaal.

De Poortinc.

De vermelding van *die Poortinc* vinden we reeds in 1352, als Godevaart van Peelt het huis beleent. In 1359 schenkt Elisabet Peters die lening aan het klooster van Postel. Er wordt geschreven “*aen enen erfenyssse met allen*

sinen toebehoren, gheheiten die Poertinc". In 1385 blijkt uit een akte dat Godevaart het definitief aan Postel schonk.¹

Rond 1400 is ene Hubrecht Backs 'scoutheit van Kempenland'. Schout dus. Bij de verkoop van de erfpacht, door Hubrecht Bac in 1450, wordt onderscheid gemaakt tussen een huis, hof en aangelegen erf dat "Portinc" wordt genoemd en land in "die Kep". De 'Backsen' waren langdurig bewoners van de Poortinc. Rond 1530 is Huybrecht Bax schout van Bergeijk.

Portdinc is de middeleeuwse benaming voor een terechtszitting die plaatsvindt op vaste tijden, meestal drie- of viermaal in het jaar.² Het leidt geen twijfel of het huis de Poortinc de plaats was waar de schout zijn functie uitoefende. De Poortinc was dus de gerechtsplaats van de schout van Kempenland.³

In 1575 wordt Johan van Esch schout van Kempenland, Maar de Bacxen hebben daar nog lang hun bezit. In 1598 wordt *'eenen beempt genoempt den grooten beemt of poorterbeemt'* door jonckheer Adam Bacx verkocht aan Laureijs van Bruessel, kapelaan te Bergeijk. Kaarten waarop de Portinc staat aangegeven zijn er niet.

't Huys van BerchEyck

Als in 1491 Helena Bacx, Johansdochter, getrouwd is met Jan van Eyck, staat hun zoon, Bartholomeus van Eyck, genoteerd als **'Heer van het Huis Berch Eyck'**.

Een rijke fantasie, noemt Panken in het *'Algemeen Nederlands Familieblad'* V die beschrijving. Misschien heeft hij gelijk, maar een Van Eyck in Berch Eyck vraagt toch aandacht. We lezen in 1248 over ene Peter van Eyck.

"Henricus, bisschop van Luik, heeft Petrus van Eyke, een priester in het Luiksche diocees, ter kwijtschelding van zijne zonden en van die zijner ouders, de tienden van Berrect, welke hij in eigendom had, aan het klooster van Postel der Orde van Premonstreit, als eene aalmoes, uit vrije wil en zonder voorwaarden, opgedragen."

¹ Zie: P.N. Panken en A.F.O. van Sasse van Ysselt, Beschrijving van Bergeijk, 's-Hertogenbosch, 1900, pag. 209-210.

² J. Verdam, Middelnederlandsch Handwoordenboek, Leiden 1911, pag. 472..

³ Daniel Vangheluwe, Keersopper 18, Bergeijk, sept. 2010, pag. 2.

Als in 1295 door de **Abt van St.Jacob te Luik** in Bergeijk een pastoor wordt benoemd, dan staat vermeld dat dit de opvolger is van **pastoor Gerardus**, die door Gerard van Eykelberghe (ook **Gerard van Eycke** gehe-ten) was benoemd.

De omgeving kende vele van Eycks in die tijd. Bij voorbeeld te Duizel aan de Groenstraat, waar 'n Huys bewoond werd door Hendrik van Eyck. Die had Eersel in 1464 de kapel geschonken. We lezen dan ook over "t Huys in BerchEyck". De heren Van Eyck hadden in Brabant meerdere 'huyzen'. We vinden op latere kaarten Jonker van Eyck vermeld bij 'huyzen' in Blaerthem, Geldrop en nabij Gerwen.

Op een prachtige landkaart van de bekende cartograaf Blaeu uit 1634 van de Meierij van 's-Hertogenbosch staat Bergeijk aangegeven met de kerk, een stuk of wat woninkjes, een molen en "thuyts te BerchEyck".

In de 14e eeuw werd het huis 'De Poertinc' genoemd, in de 15e eeuw werd het als 'tHuys' aangeduid, en aan het eind 16e eeuw werd het een 'Casteel' genoemd.

Het Kasteel van Bergeijk

“Bergeyck, daer is een huys van outs ‘tCasteel genaempt, alwaar eertijds volck op heeft gelegen is oock niet al te onbequam aen dien hoeck.” Zo staat het vermeld in de lijst ‘Huysen in de Meyerye van ‘s- Hertogenbosch’⁴. Die lijst werd in het begin van de zeventiende eeuw opgemaakt. De formulering ‘van outs ‘tCasteel genaempt’ klopt, want we vinden deze aanduiding al in 1587.

In de 80-jarige oorlog hadden de Spanjaarden tussen 1580 en 1585 de meeste steden in Brabant veroverd. Maar er was sprake van een wisselend succes.

“De Hertog van Parma gelastte de vestingwerken van het stedje Eindhoven te slegten, ten einde de Staatschen daar in niet zouden nestelen, om van daar de gansche Meyerije onder brandschatting te stellen.”

Nadat de Spanjaarden in 1584 en 1585 Herenthals en Antwerpen veroverd hadden, werd het openhouden van verbindingen met den Bosch belangrijker.

Omdat de Staatsen daarvoor een bedreiging vormden (zij hadden de Abdij van Postel als uitvalbasis) werd Bergeijk als beschermend fort gekozen.⁵

De bezetting van dit fort dat, met Nicolaas de Pundere als commandant, uit 60 soldaten en 30 paarden bestond, leidde tot de volgende klacht:⁶

“My verstaen dat opten castele van Bergeyck dagelicx veele van onse perden en ruyteren commen logeren, zoo om d'excursien te beletten van Zyne Majt vyanden die dickwels daer omtrent zijn passerende ende repasserende ende daer zijnde vervoederen allet thoye ende stroo dat zy daer vynden, toebehoorende Johan van Esch, meester vanden selve castele.”

De bewoner, Johan van Esch, schout van Kempenland, had er veel last van.

Een Fort

De fortificatie van het kasteel van Bergeijk werd gerealiseerd in overleg met de **Heer van Blaarthem**. Dat was **Gerard van Eijck**, Roelofszoon. De administratie bij dat fortificeren was in handen van Laureys van Brussel, cappelaen tot Bergeijk. Opgetrommelde burgers (pioniers) moesten voor de fortificatie aarden wallen en dergelijke maken.

⁴ RANB, collectie aanwinsten, inv. nr. 16

⁵ J.W. Hagen in het tijdschrift ‘Het Brabants Kasteel’ jrg. 11 nr. 4 (1989)

Het was een zeer slechte tijd voor Bergeijk en de Kempen, zeker onder commandant De Pundere. Je kunt hem beter ‘de Plundere’ noemen. Hij bepaalde de lasten die aan de bevolking werden opgelegd: ‘dachgelt, vier-tiendachgelt, sesswekengelt, taeffelgelt, fouraigegelt, wagengelt, pionier-gelt (afkopen van verplicht werken), crommenarmgelt en brandgelt (verplicht afkopen van levering van ‘drooch hout oft torff’)’. Daarbij ging hij als een soort deurwaarder ook voor anderen vorderingen innen. Hij werd na drie jaren van zijn post ontheven en voor 190 dagen in het gevang gezet. Maar dat was een schrale troost voor de geplunderde bevolking.

Ondertussen werden de Staatsen, met Prins Maurits als leider, steeds sterker.

Op Sinte-Geertruidsdag – 17 maart 1592 – ondernamen de troepen van prins Maurits een aanval op Maastricht. De aanval mislukte, want de mee-gebrachte ladders bleken veel te kort voor de hoge muren van de stad. Op de terugtocht veroverden de troepen van de prins het kasteel van Bergeijk. Er werden opnieuw versterkingen aangebracht. Het jaar daarop, in 1593, verscheen Mondragon, de Spaanse bevelhebber van het kasteel van Antwerpen,

“Terwijl de Prins van Orange , Maurits, Steenwyk belegerde, nam Mondragon, bevelhebber van het kasteel te Antwerpen, met drieduizend mannen, het slot te Westerlo in bezit; gelyk ook, eenigen tyd daar na, het Huis te Turnhout, mitsgaders de Sterkte te Bergyk, in de Meyerye gelegen, die de Staatschen in het voorleden jaar gestigt hadden”.

Mondragon ontmantelde de Bergeijkse vesting. Zo’n kasteel werd niet gesloopt maar ontmanteld. Dat zal ook in Bergeijk gebeurd zijn. Aan het begin van de 17e eeuw werd over het kasteel geschreven dat het *“niet al te onbequam aen dien hoeck”* was.

Hier past de volgende opmerking: Daar bij het fortificeren, bij het maken van schansen, waarschijnlijk ook sloten gegraven zijn, zouden er nog sporen van de fortificatie in de grond moeten zitten.

Huize “De Poorte”

Na 1600 vinden we Aert van Esch, zoon van Joan van Esch, geregistreerd als nieuwe eigenaar van "de Poorterbeemd" en "de Kept".

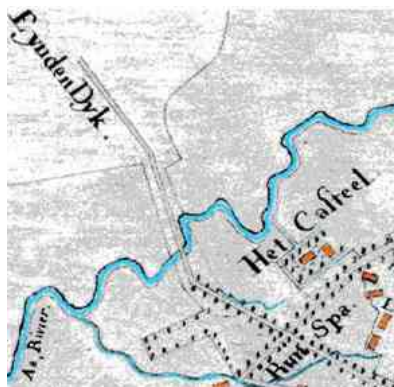
In 1624 wordt Dierck, broer van Aert van Esch, vermeld als eigenaar van een erf, gelegen onder het Eikereind, nabij de Aa. De kinderen van Dierck van Esch, onder anderen Dierck en Aert, staan in 1644 geregistreerd als eigenaars van "Huis met hof, rondom omwatert, gelegen in de 'Prochie van Bercheyck', genoemd 'de Poorte'.

Als bij vererving wordt vermeld dat ongedeeld bleven: *de bakoven, de brug en poort en de twee rijen eyckebomen, die voor de brug stonden*, dan is het nog steeds een voornaam 'Huys'. Ook al is zijn functie boerderij.

In 1737 tekende Izaak Tirion op zijn kaart van de Meierij, 'Óverblijfsels' van het Huys te Bergeijk.

Desalniettemin noemt landmeter Hendrik Verhees in 1779 het 'Het Casteel'. Op de kaart staan twee gebouwen, met een gracht omgeven.

Op een militaire kaart van 1745 spreken de Fransen van 'Le Chateau'.

Meester Panken (1819-1904) heeft het kasteel in ieder geval al niet meer gekend. Op de kadasterkaart van 1832 staat in het gebied van de Beemden nog slechts de gracht getekend. Ook die is inmiddels verdwenen.

In ons luchtkasteelgebied is de ligging van de voormalige gracht zichtbaar gemaakt door een deel van de gracht te verhogen.

Het kasteel stond in het verlengde van de Lijnt aan het riviertje de Keersop. Van het kasteel zijn twee fraaie tekeningen bekend. Zij laten zien dat het een stevig bouwwerk moet zijn geweest.

*overblyfsel van het sloth Bergheijck in Kempenland inde
Meijery van Sittertogen bosche.*

Ruïne van het kasteel van Bergeijk.

*De pentekening stamt uit het eerste kwart van de achttiende eeuw;
waarschijnlijk gemaakt door Jacobus Stellingwerf (1667-1727).*

Rond 1790 werden de kasteelrestanten verkocht. In 1843 werd de gracht gedempt.

Wim van Dooremolen

GROETEN UIT BERGEIJK

De ansichtkaart, ooit één van de goedkoopste contactmiddelen, bestaat meer dan een eeuw in Nederland. Op 1 april 1892 gaf de toenmalige P.T.T. haar monopolie voor het uitgeven van geïllustreerde prentbriefkaarten op. Particu-

lieren mochten van toen af aan een graantje meepikken op de markt voor ansichtkaarten.

Reeds in 1871 was bij Koninklijk Besluit de briefkaart ingevoerd. De P.T.T. kreeg het monopolie op uitgifte, maar maakte alleen standaard briefkaarten, iets kleiner dan de huidige, met een frankeerzegel erop afgedrukt, maar zonder afbeelding. Wie er een wens of plaatje op wilde zetten moest de kaarten eerst bij de P.T.T. kopen. Kantoorboekhandel Koster in Amsterdam was in 1873 de eerste die kaarten met een rijmpje verkocht. In 1883 was Koster eveneens de eerste die een illustratie op de beeldzijde liet drukken. De P.T.T. noemde ze 'geïllustreerde briefkaarten', maar de volksmond sprak van 'ansichtkaarten', een Duits leenwoord.

In Bergeijk komen de eerste kaarten rond de eeuwwisseling uit. Ze werden onder andere uitgegeven door J.N.A. Panken en J. van Vonderen uit Bergeijk.

Later, rond 1915, ging de streekfotograaf zelf de dorpen langs om foto's te maken. Hij bezocht dan een dorp en zei tegen de mensen dat hij 's middags terug zou komen om een foto te maken.

Iedereen in het dorp ging dan zijn beste kleren en klompen aantrekken om zo goed mogelijk in beeld te komen. Degenen die dat konden betalen, kochten zo'n prentbriefkaart. Dat waren ze lang niet allemaal, want een

kaart kostte al gauw 3 cent. Op diverse foto's staat Jantje Panken afgebeeld, de plaatselijke uitgever, herkenbaar aan zijn kleine postuur met pet en hondje.

De oude kaarten van vóór 1905 hadden een ongedeelde rug, hetgeen wil zeggen dat het adres over de gehele achterkant geschreven kon worden. Mededelingen mochten op de voorkant vermeld worden. Dat de uitgifte van prentbriefkaarten in een dorp als Bergeijk wat later op gang kwam dan in een stad, had te maken met een tweetal feiten:

ten eerste: de weinige families woonden veelal niet verspreid over een groot gebied, maar in en om het dorp. Zij stuurden elkaar dus geen prentbriefkaarten.

ten tweede: pas in 1896 kreeg het dorp een eerste postdienst.

De postzaken werden die eerste tijd afgehandeld door schoolmeester Aarts in de Schoolstraat (nu Burgemeester Magneestraat). Wilhelmus Vosters (bijnaam Wil Post) reed de post met een diligence van en naar het toenmalig treinstation in Valkenswaard.

Een kaart van Panken met Jantje op de achtergrond (deze keer zonder hond) en Wil Post (Willem Vosters) met zijn Postkoets op het Hof.

Vijf jaar na oprichting van de postdienst verhuisde de post naar een eigen onderkomen in de Magneestraat, het witte huis tegenover café 'De Snor'. De grote bloeiperiode van de prentbriefkaart in het dorp kwam tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914 - 1918), toen hier veel militairen gelegerd waren ter verdediging van onze landsgrens. Een ware stortvloed aan kaarten van het dorp werd naar alle delen van het land verstuurd.

Het is voor verzamelaars bijna onmogelijk om nog een volledige verzameling van Bergeijk te pakken te krijgen, omdat er veel kaarten zijn uitgegeven en de oudste kaarten op beurzen duur geworden zijn. Tegenwoordig worden kaarten vaak thematisch gespaard. Er zijn zeker 400 onderwerpen bekend die verzameld worden. Zoals: dieren, auto's, bussen, stadhuizen, schepen, watertorens, stations enz.

Kaarten sparen is in.

Jaap Bussing

Aan Zijne Excellentie den Heer Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid te Den Haag.

Geven met den verschuldigten eerbied te kennen ondergeteekenden den Burge-meester en Wethouders der gemeente Bergeijk provincie Noordbrabant:

Dat de brievenpost en pakkettendienst tusschen deze gemeente en het postkantoor Valkenswaard nog steeds geschiedt door voetboden, meermalen per week, en soms door meerdere dragers geholpen.

Dat het zeer ten gerieve van de gemeente waren en ten voordele der zich alhier met kracht ontwikkelende sigarenfabrieken zoude strekken, wanneer een geregelde postwagendienst kon worden ingesteld.

Dat, wanneer wij goed zijn ingelicht, deze ons zoo hoogst noodzakelijke verbetering, ook de Postadministratie nog ten voordeele zoude strekken, wanneer eene vergoeding van zeshonderd gulden, zoals vroeger was voorgesteld, aan den ondernemer werd verleend.

Redenen, waarom adressanten Uwe Excellentie eerbiedig maar dringend verzoeken deze zaak nogmaals in overweging te willen nemen, en er zoo mogelijk gunstig over te beschikken.

*Getekend Bergeijk, NB
11 Mei 1895*

WANDELEN LANGS DE KEERSOP

Kasteelproject

Er staan momenteel verscheidene nieuwe plannen op stapel rond de beekdalen van de Keersop, Beekloop en Run. Het waterschap is druk bezig met de voorbereiding. Als heemkundekring hebben we onlangs deelgenomen aan een schetssessie. Er is van mijn hand ook een boek verschenen dat de rijkdom van het gebied, uit heden én verleden, in beeld brengt. In de hoop dat het een goed hulpmiddel is om het gebied zijn Kempische identiteit terug te geven. Vanuit het waterschap hebben we ook de vraag gekregen of we willen meedenken over de inrichting van andere delen. Dat zullen we zeker gaan doen.

Hieronder volgt een overzicht van het werk dat in de afgelopen jaren verzet is.

Fase 1

In de periode 2012-2013 is een werkgroepje van de heemkundekring druk bezig geweest met het kasteelproject. Het ging daarbij over de herinrichting van een stuk gemeentegrond tussen de Lijnt en de Borkelsedijk in Bergeijk. Het terrein, dat voorheen afgesloten was, heeft een oppervlak van ca. 5 ha en was in gebruik als weiland en helofytenfilter.

In het verleden stond hier het kasteel van Bergeijk. Er was ook lange tijd een watermolen. Vanuit de heemkundekring kwam dan ook de wens om dit weer op een of andere manier zichtbaar te maken en het gebied open te stellen voor wandelaars. In samenwerking met de gemeente hebben we een plan opgesteld. In de loop van 2013 hebben we samen de volgende dingen kunnen realiseren:

- Er is een wandelpad over het terrein aangelegd.
- De plaats van het kasteel is weer zichtbaar gemaakt.
- Er zijn diverse informatieborden geplaatst.
- De beplanting is aangepast aan het oorspronkelijke landschap.
- Er zijn drie kleinschalige weilandjes waar vee kan grazen.

Officiële opening ,september 2013

*Zicht op de kasteel-
gracht/wal*

Kasteelheer en zijn vrouwe⁶

⁶ Miep en Wim van Dooremolen; Wim was initiatiefnemer van het project Luchtkasteel.

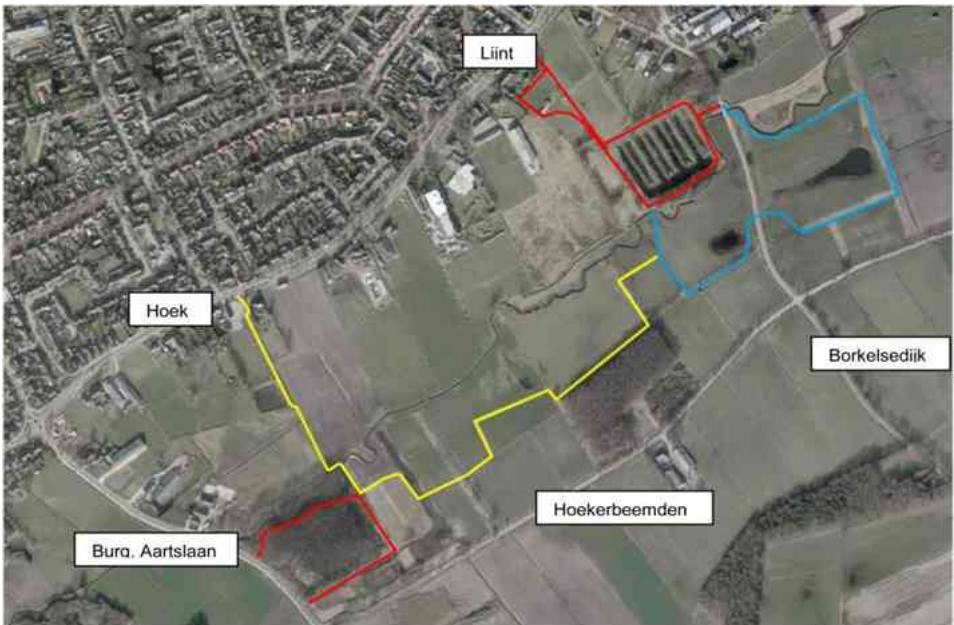

Nieuwe informatieborden

Fase 2

Het kasteelproject was de eerste fase van onze plannen; we hebben namelijk nog een volgende fase op de plank liggen. Er ligt een gebied van ca. 14 ha van Staatsbosbeheer ten zuiden van de Keersop ter hoogte van het kasteelgebied. Dat terrein is in 2008 al gedeeltelijk landschappelijk ingericht. Er zijn toen nieuwe meanders gemaakt in de Keersop, houtsingels aangeplant en enkele poelen aangelegd. Het gebied is gesloten voor publiek.

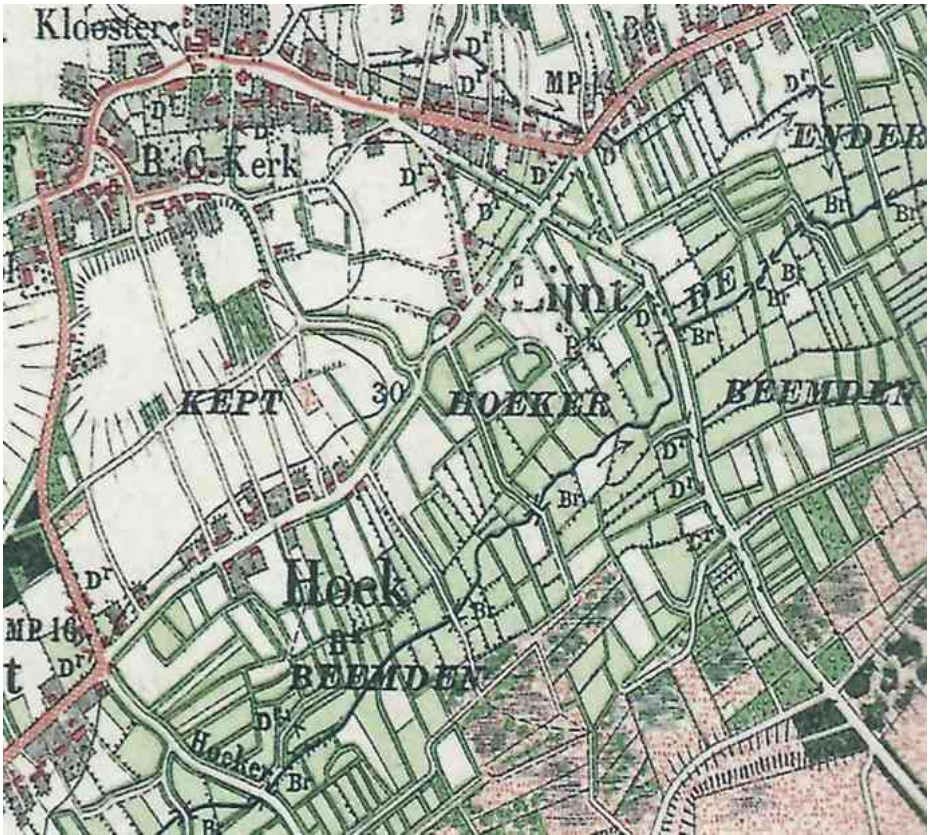
De heemkundekring heeft een voorstel gedaan om het gebied voor publiek open te stellen en is daarover in overleg gegaan met gemeente, Staatsbosbeheer en waterschap. Hierdoor kunnen de bestaande wandelpaden van het kasteelgebied en een klein wandelrondje van Staatsbosbeheer met elkaar worden verbonden. Door het plaatsen van enkele voetbruggetjes kunnen ook nieuwe verbindingen worden gemaakt, zodat je vanuit het dorp en vanaf verschillende kanten het beekdal in kunt wandelen. Je kunt kiezen voor een korte of een wat langere wandeling.

Planvoorstel voor wandelpaden. Rood: bestaande wandelpaden, Blauw en Geel: nieuwe wandelpaden

Uiteraard willen we hier ook het oude cultuurhistorische landschap weer terug laten komen. We zijn hiervoor een onderzoek gestart en hebben zoveel mogelijk informatie verzameld om er achter te komen hoe de beekdalen in de Kempen er uit hebben gezien en hoe die beheerd werden. Die informatie is verzameld in mijn boek ‘HET VERGETEN LANDSCHAP, BEEKDALEN IN DE KEMPEN’ dat voor iedereen te raadplegen is via de website www.geschiedenisbergeijk.nl.

De gemeente heeft een budget vastgesteld voor de uitvoering van dit plan op voorwaarde dat er cofinanciering tot stand komt. Zowel de gemeente als de heemkundekring hebben verschillende pogingen gedaan om die cofinanciering rond te krijgen, maar in crisistijd bleek dat niet mee te vallen. Eind 2015 hebben we echter een subsidie ontvangen van de provincie. Daarmee kan een begin worden gemaakt met de verdere uitwerking van de plannen. Het is de bedoeling dat deze grotendeels worden uitgevoerd in 2016.

*Stukje van de topografische kaart uit ca. 1900
van het beekdal van de Keersop bij Bergeijk.*

In de eerste fase werd al gesproken over een uitkijktoren. Vanwege een beperkt budget kon die toen niet gerealiseerd worden. De toren is nu weer opgenomen in het plan en we verwachten ook dat dit een mooie trekker zal zijn voor dit voor Brabant unieke gebied.

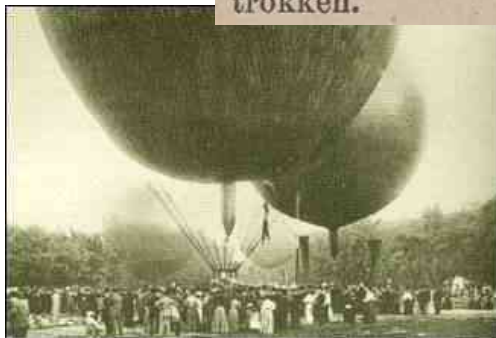
Met het herstel van het oude landschap zal ook de biodiversiteit in het gebied verbeteren. Door een uitgekiend beheer kan hier in de toekomst een prachtig gebied ontstaan dat de wandelaar kan laten genieten van de rijke cultuurhistorie en flora en fauna langs de Keersop.

Hans Verdonk

LUCHTBALLONNEN LANDEN IN BERGEIJK EN WESTERHOVEN

Waar is de tijd dat het landen van een luchtballon in onze contreien nog echt nieuws was. Ad Tilborghs ontdekte twee oude maar nog altijd interessante berichten. Het eerste vond hij in de 'Tilburgsche Courant' van 18 september 1881, het tweede in 'Het Nieuws van de D ag' van 9 oktober 1900. De foto komt niet uit Bergeijk, maar uit Parijs. Zij werd gemaakt bij de opening van de Olympische Spelen te Parijs in 1900.

Maandag-middag, ongeveer ten half zeven ure, is in een weide onder de gemeente Bergeijk, in de onmiddellijke nabijheid van de grens der gemeente Eersel, een luchtballon neergekomen met drie heeren, die ten 4 ure te Turnhout waren opgestegen. De ballon met de mand woog 250 Ned. pd. en is per kar naar Eersel vervoerd, van waar de reizigers per rijtuig naar Turnhout vertrokken.

Te Westerhoven (N. Br.) is dezer dagen omstreeks 11 uur's avonds in een mastbosch een luchtballon nedergedaald, in welks schuitje twee heeren uit Parijs gezeten waren, die zes uren te voren van de Tentoonstelling waren opgestegen. Omstreeks twee uren des nachts kwamen zij te Bergeijk aan en vertrokken, na eenig oponthoud met den ballon, naar het station Valkenswaard.

Wegnekster

Nepica Nepica

Herkenningpunten:

Mist iets herkenbaars.

Familie van de Halsoverkop en sterk verwant met de Draaihals.

Binnen de ornithologie wordt deze vogel met de nek aangekeken.

Eigenschappen:

Heeft geen broedseizoen.

Geluid maken is niet mogelijk.

Heeft de uitstraling van een kip zonder kop

Biotoop:

Bosloze oerwouden.

Geluidsarme schermen met weinig begroeiing.

Mistige weilanden.

Uit 'Feiten naast vogelhumor' door Henny Herps (www.levide.nl) november 2004

IN DIT NUMMER

Champagne in het nieuwe gemeentehuis

Ad Tilborghs

pag. 2

Over het kasteel van Bergeijk

Wim van Dooremolen

pag. 8

Groeten uit Bergeijk

Jaap Bussing

pag. 15

Wandelen langs de Keersop

Hans Verdonk

pag. 18

Luchtballonnen landen in Bergeijk en Westerhoven

Ad Tilborghs

pag. 23

ISSN: 2213-820X

Redactie: e-mail info@heemkundekring.nl

Cas van Houtert

Wim van Dooremolen

Jaap Bussing

Ad Tilborghs

Martien Veekens

Cees van Thoor